

μέρος μὲ τὸν κόπον σας καὶ τιμῶς, ὅλοι ὅμως εἴθε κακώτροποι καὶ εἶνε πιθανὸν ὅτι δὲν θ' ἀφήσετε τὸ ἐπάγγελμά σας. Ταῦτα εἰπὼν τοὺς ἐγκάτελιπε, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἓνα μόνον. Οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων του ἤξευρε ποῦ κατέφυγε. Κατ' ἀρχὰς ἀμφέβαλλον περὶ τῆς ἀληθείας τῶν καταθέσεων αὐτῶν—γνωστῆς οὐσῆς τῆς πρὸς τὸν ἀρχηγόν των ἀφοσιώσεως τῶν ληστῶν—καὶ ὑπέθετον ὅτι προσεπάθουν νὰ τὸν σώσωσιν· ἀλλὰ τὰ μετὰ ταῦτα τοὺς ἐδικαίωσαν. Ἐπιδρομαὶ πλέον δὲν ἤκούοντο, αἱ πυρκαϊαὶ καὶ αἱ ληστεῖαι εἶχον παύσῃ, καὶ αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἐλεύθεραι. Ἐξ ἐτέρων πηγῶν ἐγνώσθη, ὅτι ὁ Δουβρόφσκης εἶχεν ἐξέλθῃ τῶν συνόρων.

Π. Α. Α.

Ἐκ τινος μελέτης τοῦ Ἰουλίου Σιλδίτ, τοῦ μακαρίτου διευθυντοῦ τοῦ ἡμετέρου Ἀστεροσκοπεῖου περὶ σεισμῶν ἐν Ἑλλάδι, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰς ἐπομένους πληροφορίας, εἰς ἃς μέγιστον παρέχουσιν ἐνδιαφέρον αἱ ἐκ τοῦ τελευταίου φοβεροῦ σεισμοῦ ἐπελθοῦσαι καταστροφαὶ εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ τοὺς ἀτυχεῖς κατοικοὺς αὐτῆς.

ΣΕΙΣΜΟΙ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τῶ ἐξετάζοντι τοὺς ἐν Ἑλλάδι σεισμοὺς τὸ πρῶτον ζήτημα ἀναφέρεται εἰς τὴν πολλὴν αὐτῶν συχνότητα, τὸ δεύτερον εἰς τὴν τοπικὴν αὐτῶν ἐμφάνισιν ἢτε εἰς τὰ κέντρα τῶν δονήσεων, τὸ τρίτον δὲ εἰς τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἐνέργειαν. Ἐν πολλαῖς περιπτώσεσι δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τοὺς αὐτόχθονας σεισμοὺς ἀπὸ τῶν ξένων, πολλακίς δὲ συμβαίνει ἵνα σεισμοί, ὧν τὰ κέντρα κεῖνται ἐν Κρήτῃ καὶ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, τὰ κύματα τῶν δονήσεων αὐτῶν ἐκτείνωσι καὶ μέχρις Ἑλλάδος.

Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἐξῆς λεγομένοις τὰς εἰδήσεις διδομεν ὅπως ὑπάρχουσι, τὰς ἡμέρας τῶν σεισμῶν ἀναγράφοντες καθόλου περὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως περὶ Ἀθηνῶν ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1859, ὅτε ἐπεχείρησα τὴν συστηματικὴν συλλογὴν ὄλων τῶν εἰδήσεων, διότι αἱ πρότερον ἀπομεμονωμένοι καὶ σπάνιαι εἰδήσεις εἶναι πρὸς τὸν παρόντα ἡμῶν σκοπὸν ἀνευ ἀξίας.

Ἡμέραι σεισμῶν ἐν Ἑλλάδι: 1859—1875	Ἡμέραι σεισμῶν ἐν Ἀθῆναις	Καταστροφικοὶ ἢ λιαν ἐπικινδύνοι σεισμοί
1859 — 37	7	—
1860 — 59	9	—
1861 — 58	2	1
1862 — 95	8	1
1863 — 54	2	—
1864 — 39	8	—
1865 — 60	15	—
1866 — 53	6	1
1867 — 204	15	3

ΤΟΜΟΣ ΚΒ'.—1886

1868 — 87	11	1
1869 — 49	13	1
1870 — 130	34	5
1871 — 212	6	3
1872 — 167	10	2
1873 — 114	15	2
1874 — 166	18	1
1875 — 21	6	1
17 ἔτη 1605 ἡμ. 185		22

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου συνάγεται συμπέρασμα τέως ἄγνωστον εἰς πάντας. Ἐκ τούτου μανθάνομεν ὅτι ἡ Ἑλλάς πρέπει νὰ καταλεγῇ ἐν ταῖς χώραις ταῖς συχνωτάτους ἐχούσαις σεισμούς.

Ἐν 17 ἔτεσιν ὑπελογίσθησαν κατ' ἐλάχιστον ὅρον 1605 ἡμέραι μετὰ σεισμῶν, κατ' ἔτος λοιπὸν ἡμέραι 90 μέχρις 100· ὁ δὲ ἀριθμὸς οὗτος εἶνε βεβαίως ἐλάχιστος ἐὰν ἀναλογισθῇ τις πόσον ὀλίγαι εἰδήσεις καθίστανται ἡμῖν γνωσταί. Ἐν μόναις Ἀθῆναις παρατηρήθησαν ἐντὸς 17 ἐτῶν 185 σεισμοί, τούτων δὲ οἱ πλεῖστοι ἐσημειώθησαν ὑπ' ἐμοῦ. Κατὰ μέσον ὅρον δύναται τις λοιπὸν νὰ προσδοκᾷ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κατ' ἔτος 10 μέχρις 11 ὅλως ἀσθενεῖς σεισμούς. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἐγένοντο ἐν Ἑλλάδι 22 τοῦλάχιστον σεισμοὶ μεγάλης δυνάμεως, ἐπτὰ δ' αὐτῶν τοῦλάχιστον ἐπήνεγκον καταστροφὰς σπουδαιοτάτης σημασίας.

Ἐὰν ἐντὸς 17 ἐτῶν ἐπτάκις κατεστράφησαν χώραι, πολλοὶ δὲ ἄνθρωποι ἐθανατώθησαν ἢ ἐπληγώθησαν, ἐκ τούτου δύναται τις νὰ ὑπολογίσῃ τὴν πληθὺν τῶν ἀπωλειῶν, ὅσαι ἀπὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ἐταλαιπώρησαν τοὺς κατοικοὺς τῆς χώρας ταύτης. Μεμονωμένοι ἀκούονται μόνον περὶ τούτου φωναὶ ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ὡς περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Κορίνθου, τῶν Πατρῶν, τῆς Χαιρωνείας, τῆς Κορώνης καὶ ἄλλων χωρῶν. Οὐχὶ ἐλάσσονες εἶνε αἱ καταστροφαὶ ἐν Φωκίδι, ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις, περὶ ὧν ἐν τοῖς τελευταίοις 10 ἔτεσι καὶ ὁ κύριος Σάθας ἐν ταῖς ἱστορικαῖς αὐτοῦ ἐργασίαις μετέδωκεν ἀξιολόγους σημειώσεις.

Θὰ καταλέξω ἐνταῦθα τοὺς μεγάλους καὶ ἐπικινδύνους σεισμοὺς τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης χάριν ὑπομνήσεως· παρατηρῶ δὲ ὅτι αἱ χρονολογίαι διδομεναι κατὰ τὸ νεώτερον ἡμερολόγιον.

1817 Αὐγ. 23. Καταστροφή τοῦ Αἰγίου, μέγας σεισμός καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, πλημυρία τῆς θαλάσσης ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ.

1837 Μαρτ. 20 Σεισμός ἐν Ἰδρᾷ καὶ καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα.

1846 Ἰουν. 6-10. Ἰσχυρὸς σεισμός ἐν Μεσσηνίᾳ.

1853 Αὐγ. 18. Καταστροφή τῶν Θηβῶν· σεισμός καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα.

1853 Σεπτ. 29. Μέγας σεισμός ἐν Βοιωτίᾳ, Εὐβοίᾳ καὶ Ἀττικῇ.

1856 Ὀκτ. 12. Μέγας σεισμός ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μετὰ καταστροφῶν καὶ ἐν Θήρᾳ.

1858 Φεβρ. 21. Καταστροφή τῆς Κορίνθου, σεισμός καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

1861 Δεκ. 26. Μέγας σεισμός ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Φωκίδι, πλημμύρα θαλάσσης ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ.

1862 Ἀπρ. 26. Σπουδαῖος σεισμός ἐν Μεσσηνίᾳ.

1865 Ἀπρ. 10. Σεισμός ἐν Μεσσηνίᾳ.

1867 Φεβρ. 4. Καταστροφή ἐπὶ τῆς Κεφαλληνίας, σεισμός καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

1867 Σεπτ. 19-20. Σεισμός καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, πλημμύρα θαλάσσης κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Κυκλάδας.

1867 Ὀκτ. 22-28. Ἐπικίνδυνος σεισμός ἐν Σκοπέλῳ.

1868 Ὀκτ. 4. Ἐπικίνδυνος σεισμός ἐν Σκιάθῳ.

1869 Δεκ. 28. Ἐπὶ μέρους καταστροφή ἐν Λευκάδι.

1870 Αὐγ. 1. Μεγάλη καταστροφή ἐν Φωκίδι μέχρι τέλους τοῦ 1870· σεισμοὶ μὴ ἀπαριθμηθέντες.

1870 Ὀκτ. 25. Καταστροφή τῆς Ἀμφίσης.

1871 Ἰαν. 25. Ἰσχυρὸς σεισμός ἐν Μήλῳ.

1871. Μεγάλοι σεισμοὶ ἐν Ἀμφίση Μαρτ. 17, Μαΐου 5, Ἰουν. 22, Ἰουλ. 12, Αὐγ. 30, Σεπτ. 12, Ὀκτ. 4, 5, 21.

1871 Σεπτ. 23. Ἐπικίνδυνοι δονήσεις ἐν Κεφαλληνίᾳ.

1872 Σεπτ. 2, Ὀκτ. 23. Ἐν Ἀμφίση.

1873 Ἰαν. 7, Φεβρ. 24, Μαρτ. 15. Ἐν Ἀμφίση.

1873 Μαρτ. 9. Ἐν Σκοπέλῳ, λίαν ἰσχυροί.

1873 Ἰουλ. 27. Ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἐν Σολυγείᾳ καὶ Σοφικῷ.

1873 Ὀκτ. 25. Ἐν Ἡλιδι καὶ ἐπὶ τῆς Ζακύνθου.

1874 Μαρτ. 28. Ἐν Ἐρετρίᾳ.

1875 Ἀπρ. 14. Ἐν Κυπαρισσίᾳ.

Τοσοῦτον πολυπληθεῖς εἶνε λοιπὸν ἐν Ἑλλάδι οἱ σεισμοί, τοσοῦτον δὲ συχναὶ αἱ μεγάλαι δονήσεις αἵτινες διενήργησαν πολλάκις λυπηροτάτας καταστροφάς, ἐξολοθρεύσασαι ὅλας χώρας μετὰ ἑκατοντάδων ἀνθρώπων. Πρὸς τοιαύτας καταστροφάς εἰς τὸν φυσιοδίφην παρίσταται πρῶτον καθήκον ἵνα παράσχη πᾶσαν ἐνέργειαν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ὅλου κύκλου τῶν φαινομένων, εἰς δὲ τὴν Κυβέρνησιν ἐπιβάλλεται σπουδαιοτάτη, τέως οὐδέποτε προσηκόντως ἐκτιμηθεῖσα ἀσχολία, τοιαύτας ἐρεῦνας ὅση δύναμις νὰ ὑποστηρίξη.

Κατὰ τὴν συνήθη γνάμην ὑπολαμβάνονται οἱ σεισμοὶ ὡς ἐν ἀμέσῳ συναφείᾳ πρὸς τὰς ἐκρή-

ξεις τῶν ἠφαιστειῶν. Τὰ γεγονότα ὁμῶς καθόλου, καὶ ὁ κατάλογος τῶν ἐλληνικῶν σεισμῶν ἰδίᾳ μαρτυροῦσιν, ὅτι τοιοῦτος σύνδεσμος δὲν ὑφίσταται. Καὶ συμβαίνει μὲν ἐνίοτε ἵνα ἐκρηγνύμενα ἠφαιστεία παραγάγωσιν ἐλαφροὺς τοπικοὺς σεισμούς, πάντῃ ὁμῶς ὀλίγοι μεγάλοι δονισμοὶ εἶνε γνωστοί, ὧν τὸ κέντρον νὰ δύναται νὰ ἀναζητηθῇ ἐν ἠφαιστείοις. Τὰ κέντρα τῶν μεγίστων σεισμῶν συχνότατα δὲν κεῖνται ἐν ἠφαιστειούχῳ ἐδάφει, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ τιτανώδει μορφώσεσι τῆς γῆς, καὶ ἐν πολλαῖς περιπτώσεσι κεῖνται μακρὰν ἐνεργῶν ἢ ἀπεσβεσμένων ἠφαιστειῶν.

Ὁ σεισμός εἶνε καθολικὴ τις καὶ ἀδιάλειπτος πλανητικὴ ἐνέργεια τοῦ σώματος τῆς γῆς. Αἱ ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστειῶν εἶνε ἀπομεμονωμένον καὶ κατὰ πολὺ ἐλάσσονος ἀξίας φαινόμενον, ὅπερ δύναται ἐνίοτε νὰ παρομαρτηθῆται καὶ ὑπὸ τοπικῶν δονήσεων. Ἄπαντες οἱ μεγάλοι καὶ ὀνομαστοὶ εὐρωπαϊκοὶ σεισμοὶ δὲν εἶνε σύγχρονοι ἐκρήξεων ἐν Ἰσλανδίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἔχουσι δὲ τὰ κέντρα αὐτῶν μακρὰν τῶν ἠφαιστειῶν ἐκείνων. Μόνη δὲ ἡ καταστροφή τῆς Κατάνης (1694) ἔχει πιθανῶς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐν τῇ Αἴτνῃ. Ἄπασαι αἱ ἐκρήξεις ἐν Θήρᾳ παρηκολοθούντο ὑπὸ τοπικῶν μικροῦ λόγου ἀξίων δονισμῶν, οἱ δὲ ἐπικίνδυνοι αὐτοὶ σεισμοὶ εἶχον, ὡς καὶ τῷ 1856, τὸ κέντρον αὐτῶν ἐν Κρήτῃ ἢ ἀλλαχού. Ἡ εἰδικὴ ἐρευνα τῶν ἀπὸ τοῦ 1859 συλλεγεῖσάν ἐιδήσεων περὶ σεισμῶν ἐν Ἑλλάδι ἀπέδειξέ μοι ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ δεκαεξὶ τοῦλάχιστον διάφοροι περιφέρειαι δονήσεων ἢ κέντρα σεισμῶν ὑπάρχουσι, ταῦτα δὲ πιθανὸν ἦδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος νὰ ἦσαν ἐνεργά, ἢ μόνον κατ' ὀλίγον νὰ μετεβλήθη ἡ θέσις αὐτῶν. Ἄπαντα δὲ σχεδὸν κεῖνται ἐν τῇ τιτανώδει διαμορφώσεσι τῆς γῆς καὶ εἶνε ταῦτα·

- 1) Σκιάθος.
- 2) Σκόπελος.
- 3) Ἐρέτρια.
- 4) Θῆβαι.
- 5) Ἀμφισσα-Δελφοί.
- 6) Μεταξὺ Αἰγίου καὶ Γαλαξειδίου.
- 7) Κόρινθος.
- 8) Ὑδρα-Πόρος.
- 9) Μεσσηνία.
- 10) Ἡλις.
- 11) Ζάκυνθος.
- 12) Κεφαλληνία.
- 13) Λευκάς.
- 14) Κέρκυρα.
- 15) Μῆλος.
- 16) Μεσημβρινῶς τῶν Κυθῆρων.

Καὶ τινα μὲν τῶν σημείων, καθ' ὅσον ἐγὼ ἠδυνήθην νὰ διαγνώσω ταῦτα, δύνανται νὰ εἶνε ἀβέβαια, ἀλλὰ λείπουσι βεβαίως καὶ ἱκανά, ἀ-

τινα ὕστερον θὰ ἐξευρεθῶσι. Αἱ Ἀθηναίαι ἐπὶ ἀποστάσεως 8 μέχρι 10 μιλίων δὲν ἔχουσιν οὐδὲν κέντρον σεισμοῦ γειτονικόν, ἐφ' ὅσον δὲ εἶνε γνωστόν, οὐδέποτε ἔπαθε σπουδαίως ὑπὸ σεισμῶν, εἰ καὶ ἔχνη αὐτῶν παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν στηλῶν τῶν ναῶν. Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ πιθανόν νὰ χρονολογῶνται ἀπὸ τῆς φοβερᾶς καταστροφῆς κατὰ Ἰούλιον τοῦ 551. Πότε οἱ ναοὶ τῶν Δελφῶν, τῆς Νεμέας καὶ Ὀλυμπίας κατέπεσαν ἐκ σεισμοῦ δὲν διεσώθη ἡμῖν ἐκ παραδόσεως.

ΘΕΑΤΡΑ ΚΑΙ ΗΘΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Τὸ θέατρον, ὡς γνωστόν, ἀνέκαθεν ἐθεωρήθη ἄριστον πρὸς μόρφωσιν τῶν ἠθῶν μέσον ἢ τοῦ δράματος ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ λαοῦ ὑπῆρξε πάντοτε μείζων παντὸς ἄλλου φιλολογικοῦ εἴδους· τοῦτο δὲ ἦν ἐπόμενον. Τὸ δράμα αἰσθητοποιῶν ἐπὶ σκηνῆς καὶ τὰς μᾶλλον ἀφηρημένας ἐνοίας καθιστᾷ αὐτὰς εὐλήπτους τῷ θεωμένῳ. Τὰ πρόσωπα ἄτινα ἀτελῶς καὶ ἀμυδρῶς ἠδύνατο ν' ἀναπαραστήσῃ διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τοῦ βιβλίου ὁ ἀναγνώστης, δρῶσι καὶ κινοῦνται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἔχουσι σάρκα καὶ ὀστέα καὶ φωνήν. Διὰ τοῦτο δὲ τὸ δράμα ὀλιγωτέραν ἀπαιτοῦν τοῦ πνεύματος ἔντασιν πρὸς ἀντίληψιν καὶ ὑπὸ σκηνογραφημάτων διακοσμοῦμενον, προσάληθες καὶ θεαματικὸν ἅμα αὐτὸ καθιστάτων, εἶνε προσιτώτατον εἰς τοὺς πολλοὺς, οἵτινες ἡσυχῶς ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου των καθήμενοι βλέπουσι πρὸ αὐτῶν ἀναβιοῦντας ἄλλους χρόνους καὶ ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ παρορμῶνται εἰς ἔλεον, εἰς ἐνθουσιασμόν καὶ ἀγανάκτησιν, εἰς δάκρυα ἢ γέλωτα.

Ἐνεκα τούτου τὸ δράμα τηλικαύτην ἐκρίθη ἀσκοῦν ἐπὶ τοῦ κοινῆς ἐπίδρασιν. Πόσον δ' ἐκτιμᾶται κατ' ἄξιαν ἢ δύναμις αὐτοῦ ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τούτου· πρὸ τινων μηνῶν ἐν Γαλλίᾳ δράμα τι ἐξ ὁμωνύμου μυθιστορήματος διασκευασθὲν ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς λογοκρισίας νὰ παρασταθῇ ὡς ἐμπορούμενον κοινωνικῶν ἀρχῶν, ἐν ᾧ τὸ μυθιστόρημα εἶχεν ἀφεθῆ ἑλεύθερον. Ἡ λογοκρισία ἐθεώρησεν ἐπικινδυνώτερον τοῦ βιβλίου τὸ δράμα, διότι τοῦτο εἰς πολλοὺς ταυτοχρόνως καὶ ὡς εἰπεῖν ἐπ' ἄπειρον ἠδύνατο νὰ μεταδίδῃ τὰς ἐν αὐτῷ ἰδέας. Ἡ σκηνὴ λοιπὸν θεωρεῖται προσφορώτατον βῆμα εἰς διάδοσιν πατριωτικῶν, ἠθικῶν ἢ κοινωνικῶν διδαγμάτων. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς κατ' ἣν οἱ Μαραθωνομάχοι καὶ Σαλαμινομάχοι παρίσταντο εἰς τὴν διεκτραγώδησιν τοῦ ὀλέθρου τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν μέχρι τῆς ποραστάσεως τῶν δραμάτων τοῦ Ζαμπελίου, ἐν οἷς οἱ ἐπιζῶντες τοῦ 1821 ἀγωνιστὰὶ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἔβλεπον ἐξαίρομένην τὴν ἡρωϊκὴν ἐθελουσίαν τοῦ

Διάκου καὶ τοῦ Μάρκου Βότσαρη, τὸ δράμα ἐπὶ τοῦ γενεθλίου του ἐδάφους καὶ τὴν ψυχὴν ἀνύψωσε καὶ τὸ φρόνημα ἐκράτυνε. Τὸ θέατρον κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν χρόνους ὑπῆρξε τὸ μόνον σχολεῖον τοῦ λαοῦ· ἢ δὲ νεωτέρα ἡμῶν δραματοποιία νηπιάζουσα ἐτι καὶ ἀδυνατοῦσα νὰ παράσχῃ ὑψηλὰς καλλογικὰς ἀπολαύσεις, καλαισθητικῶς ἄλλως τε καὶ τοῦ κοινῆς νηπιάζοντος, ἀνεζωογονεῖ διὰ τῆς Παραμοιῆς τοῦ Ραγκαβῆ, καὶ ἄλλων δραμάτων τοὺς ἀγῶνας τῶν μεγάλων τῆς Ἐπαναστάσεως ἢ πρὸ αὐτῆς ἀνδρῶν. Ἐξήγειρεν οὐχὶ ἀβρὰ ἀλλὰ γενναῖα κἄν αἰσθήματα· δὲν ἐκαλλιτέχνει ἀλλ' ἐργάζετο τοῦλάχιστον ἐπ' ἀγαθῷ.

Εἶτα προαχθέντες εἰς πολιτισμὸν εἶδομεν ἀνατέλλουσαν τὴν ἐποχὴν τῶν κωμειδουλίων, τῶν ἀναισχύτων ἐπὶ σκηνῆς γυμνοτήτων καὶ κορδακισμῶν, τῶν βδελυρῶν βωμολογιῶν, αἵτινες ἐκύλιον εἰς τὸν βόρβορον τιμῆν καὶ πατρίδα, πᾶν εὐγενὲς καὶ πᾶν ὄσιον. Ριπὴ διαφθορᾶς ἐπνευσεν ἐφ' ἡμᾶς ὡς ἀπὸ τέλματός τινος, ἐν ᾧ ἤδη ὡς τυφῶν ἀνέτρεπε μέγα καὶ ἰσχυρὸν Κράτος. Ὁ κάτω λαὸς ὅστις ἔμεινεν ἀπρόσβλητος ἐκ τοῦ νοσήματος ἀπέζη δι' ἐώλων δραματικῶν προϊόντων, ἄτινα εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε μετεχομιζοντο ἐκ τῶν ξένων φιλολογιῶν. Τί δὲ συνέβη ἐκ τούτου; Τὸ ἐν Ἀθήναις κοινόν, ὅπερ ἄλλοτε καὶ ὀλιγαριθμότερον ὄν καὶ ἦπτον κατ' ἀναλογίαν ἀνεπτυγμένον συνετήρει ἰταλικὸν μελόδραμα καὶ δύο πολλαίς ἑλληνικαῖς θιάσους, νῦν μόλις ἓνα ἑλληνικὸν θιάσον συντηρεῖ τὸ θέρος, τὸν χειμῶνα οὐδένα, καὶ παρὰ τούτου δὲ ὡς ὁ συνειθίσας εἰς τὰ δριμῆα οἶνοπνευματώδη ποτὰ ἔχει ἀνάγκην κατ' ἐκάστην μεγαλειτέρας δόσεως ὅπως αἰσθανθῇ τέρψιν, ζητεῖ ὅσον οἶόν τε γυμνότερα ὕψους καὶ μεγάλων ἰδεῶν δραματικὰ ἔργα, κοινὰ δὲ τινα καὶ τετριμμένα προωρισμένα διὰ τὸ ὄμμα καὶ οὐχὶ διὰ τὸ πνεῦμα, θεαματικὰ τερατολογήματα, οὐδὲ τὸν μεγαλοπρεπῆ κἄν διάκοσμον καὶ τὸ πολυτελὲς τῶν σκηνογραφιῶν ἔχοντα ὅπως θέλξωσι τὴν ὄρασιν. Ὅπως καὶ ἂν ᾗ, τὸ δράμα κατῆλθεν ἐν πολλοῖς εἰς παιδαριώδη ἀπόλαυσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ παντόμομοι οἵτινες ἄλλοτε δειλῶς ἐκρύπτοντο ἐν τινὶ γωνίᾳ ἐνεθρονίσθησαν ἐπιστήμως ἐν τοῖς περιλιστίοις θεάτροις. Καὶ ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς μὴ βλέπων πλέον δράμα τὸν Μάρκον Βότσαρη, μὴ ἀκούων πλέον τὸν Φάουστ μελόδραμα, βλέπει ἀμφοτέρα παντομίμους, καὶ ἐντροφᾷ ἐν τῇ βεβηλώσει μεγάλων πράξεων καὶ αἰσθημάτων καὶ χαρακτήρων. Ὅταν τις κρημνισθῇ, δὲν σταματᾷ κατ' ὁδόν, ἀλλὰ κυλινδεῖται, κυλινδεῖται ὀλονέν ἕως οὗ καταπέσῃ χαμηλά, ὅσον τὸ δυαντὸν χαμηλότερα...

Πόσον κατέπεσε τὸ αἰσθημα καὶ τὸ φρόνημα τοῦ κοινῆς παρ' ἡμῖν! Ἐν τινὶ δράματι τοῦ ἑλλη-